

Liisa Ly-Pakosta
Justiits- ja digiminister

21.05.2026

Arvamus perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse kohta

Tartu Ülikooli õigusteaduskond edastab arvamuse perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse kohta seoses kavandatavate muudatustega perekonnaseaduse §-s 64 jj, mis puudutavad abielu lahutamist ühe poole avalduse alusel.

Õigusteaduskond ei toeta ettepanekut võimaldada abielu lahutamist kohtuväliselt ühe poole avalduse alusel. Eesti lahutusõiguses kehtib selge, süsteemne ja õigusteoreetiliselt põhjendatud lähenemine: abielu lahutamine saab toimuda kas abikaasade ühise avalduse alusel kokkuleppel või kohtus. Sellise eraautonoomiat austava lähenemisega eristub Eesti juba täna teistest Euroopa riikidest märkimisväärselt. Enamus EL riikides on abielu võimalik lahutada üksnes kohtus. Suures osas riikides on kohtu pädevuses isegi abielulahutused, mis põhinevad abikaasade ühisel kokkuleppel. Selliselt rõhutatakse vajadust tagada stabiilsus perekondlikes suhetes. Tõsi, viimasel ajal on üha enam hakatud arutama selle üle, kas lahutusasjad jm perekonna- ja pärimisõiguslikud menetlused võiks anda üle mõnele kohtuvälisele instantsile, kuid arvestades seniseid arenguid ja EL riikide õigussüsteemi nn doktriini-truudust on tõenäoline, et muudatused hõlmavad ühise avalduse nõuet või seda tasakaalustavaid täiendavaid tingimusi.

Tõsi, üldistatult saab öelda, et Eesti kohus lahutab abielu siis, kui üks pooltest ei soovi enam abielus olla. Lahutada sooviva abikaasa vaates võib otsus olla tõesti läbimõeldud ja lõplik. Sellele aitab vaieldamatult kaasa kohtu autoriteetsus. Ühepoolse avalduse võimaluse laiendamine ka kohtuvälistele menetlejatele toob endaga kaasa soovimatud tagajärjed.

Abielu lahutamine kohtuväliselt ühe poole avalduse alusel muudab abielu lahutamise formaalseks, isiklikkuse elemendita menetluseks. See ei ole kooskõlas abielu kui erilise perekonnaõigusliku kokkuleppe olemusega ja aitab kujundada mittesoovitavat ühiskondlikku hoiakut abielu kui institutsiooni suhtes ning perekonna tähenduse suhtes laiemalt. Lisaks on ühise avalduse esitamise nõudel suur praktiline väärtus. Esiteks aitab ühise avalduse nõue hoiduda liigselt kiirustades tehtud otsuste eest. Vahest ehk isegi olulisem on aga see, et ühise avalduse esitamise nõue suunab abikaasasid ühisele tegutsemisele ja mõlema poole soovidega arvestavale kokkuleppele. Iseäranis oluliseks muutub see nendes olukordades, kus abikaasade omavaheline suhe on kasvõi ajutiselt tasakaalust väljas. Ühepoolse lahutusavalduse esitamise võimalus annab domineerivale poolele võimaluse teha teise abikaasaga mitteametav otsus ja võtab teiselt abikaasalt reaalse võimaluse koostada ega taga kokkuleppele mittejäudmise korral talle õigust väärikale lahutusele. Ühisel avaldusel on abielu sõlmimisega sarnane, tseremoniaalne ja väärtustav tähendus.

Eestis on juba täna võimalik valida mitme erineva lahutusviisi vahel ja abielu lahutamine on väga lihtne. Kavandatava muudatuse mõju kohtute töökoormusele on pigem väike. Kui lahutuste arv kohtutes ka väheneb, siis mitte sellisel määral, et see õigustaks põhimõttelist muudatust abielulahutusõiguses. Abielulise ühisvara jagamise vaidlused on ja jäävad kohtu pädevusse, mistõttu on mõistlik säilitada võimalus teha kõik vajalikud toimingud ühe menetleja juures.

Abielu lahutamisel on õiguslikud tagajärjed, mis mõjutavad nii abikaasade omavahelisi varasuhteid ja suhteid kolmandate isikutega kui ka lastega seotud õigusküsimusi, samuti pärimisõigust. Seega on abielu lõppemine, selle aeg ja sellest teadmine erakordselt oluline. Kavandatavate muudatustega kaasnev lahutusavalduse kättetoimetamise regulatsioon nimetatuga kaasnevaid ohte mõnevõrra küll leevendab, kuid ei välista võimalikke vaidlusi, sh piiriüleseid, ega kaalu üles senisest kontseptuaalsest lähenemisest loobumist.

Lõpetuseks, uudsete ja paindlike lahenduste loomine on tervitatav. Lahutusõiguses on Eesti juba Euroopas esirinnas. Kohtute koormuse vähendamine ja menetluste usaldamine kohtuvälistele menetlejatele on loonud rahvusvahelisel tasandil edumeelse ja samas mõistliku õigussüsteemi kuvandi. Abielu lahutamiseks ühise avalduse esitamise aitab kaasa selle kuvandi säilitamisele.

Lugupidamisega

Õigusteaduskonna nimel Tiina Karm, PhD
Tartu Ülikooli õigusteaduskonna tsiviilõiguse lektor
/allkirjastatud digitaalselt/